

Skattbyrðin í kreppunni II

Samanburður Íslands og annarra vestrænna ríkja árið 2009

eftir

Arnald Sölva Kristjánsson og Stefán Ólafsson

Samandregnar niðurstöður

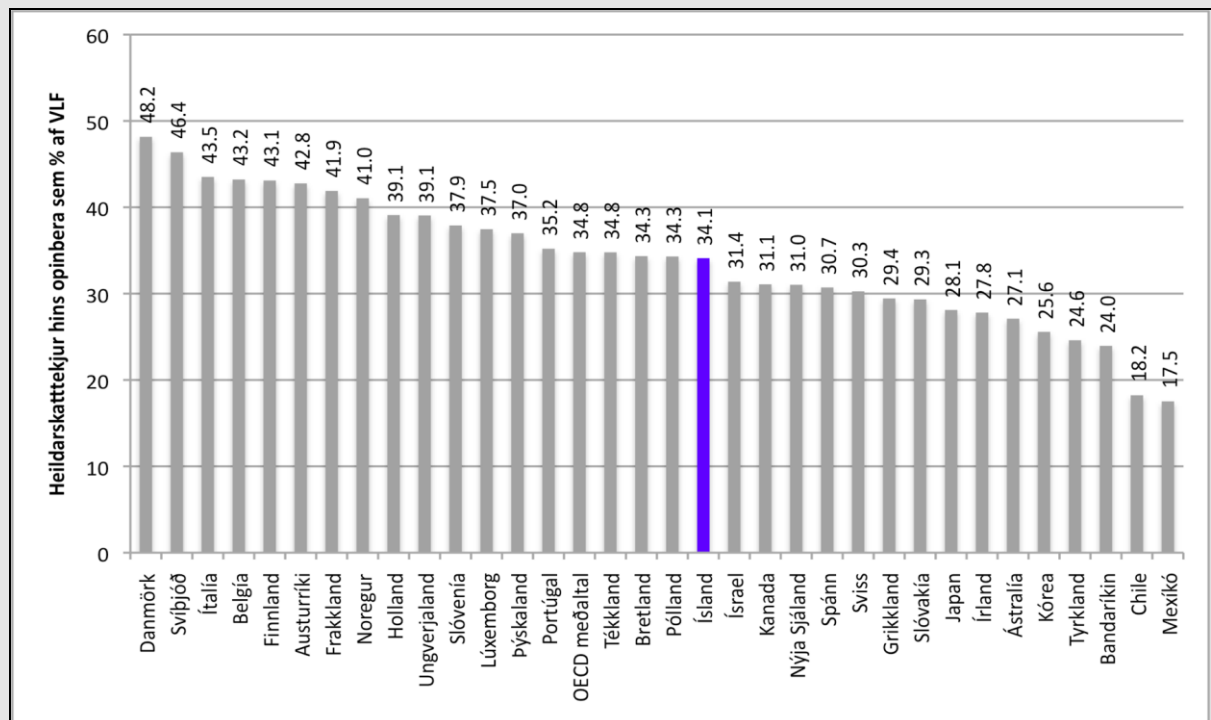
Heildarskattbyrði Íslendinga var minni en í 18 öðrum OECD-ríkjum og rétt fyrir neðan meðallag árið 2009, þegar allt er talið. Heildarskattbyrðin á Íslandi lækkaði úr 41,5% af landsframleiðslu árið 2006 niður í 34,1% árið 2009, á sama tíma og meðaltal OECD-ríkjanna lækkaði úr 35,4% í 34,8%. Miklu veldur að skattstofnar hafa dregist saman hér en einnig lækkaði skattbyrði lágtekju- og millitekjufólks árið 2009. Hæsta álagning launatekna var frekar lág á Íslandi árið 2009 en hún hækkaði talsvert árið 2010.

Ef litið er á raunverulega skattbyrði einstaklinga vegna beinna skatta, greint eftir tekjuhópum, kemur í ljós að skattbyrði lágtekjufólks á Íslandi var í 15. sæti af 30 OECD ríkjum, skattbyrði meðaltekjufólks var í 10. sæti en hæsta álagning á hátekjufólk var hins vegar í 24. sæti af OECD-ríkjunum. Hún hafði hins vegar hækkað upp í 12. sæti árið 2010.

Samanburðurinn bendir til, að ástæða geti verið til að létta skattbyrði af íslensku meðaltekjufólki. Slíkum áhrifum mætti til dæmis ná með frekari hækkun barnabóta og vaxtabóta, sem myndi einnig rétta við hlut fjölskyldna með mikinn skuldavanda.

Heildarskattbyrði í OECD ríkjunum 2009

Á mynd 1 má sjá heildarskattbyrði aðildarríkja OECD samtakanna árið 2009. Tölurnar eru hinn venjulegi mælikvarði á heildarskattbyrði þjóða, þ.e. allar skatttekjur hins opinbera (ríkis og sveitarfélaga) sem hlutfall af vergrar landsframleiðslu.



Mynd 1: Heildarskatttekjur hins opinbera sem hlutfall vergrar landsframleiðslu 2009

Ísland var í 19. sæti af 34 OECD-ríkjum, fyrir neðan meðallag, þegar umfang heildarskattbyrðarinnar á kreppuárinu 2009 er samanborin. Þetta var árið þegar fjárhagsvandi ríkisins var hvað mestur og eftir að skattar höfðu verið hækkaðir hér á fólk með hærri tekjur, en einnig eftir að neysluskattar og vörugjöld höfðu verið hækkuð.

Samanburður á skattlagningu launatekna einstaklinga – ólíkir tekjuhópar

Hér verður sýndur samanburður á skattlagningu launatekna, eins og hún er metin í skatta- og bótalíkönum OECD (sjá nánar í skýrslum OECD *Benefits and Wages* og *Taxing Wages*). Gagnagrunnurinn reiknar út skatta, tryggingargjöld og bætur eins og lög gera ráð fyrir að gefnum forsendum um tekjur (hér er miðað er við þrjá tekjuhópa: lágtekjufólk með 66% af miðtekjum launafólks, miðtekjur, og tekjur sem eru 66% hærri en miðtekjur launafólks).

Tafla 1 sýnir niðurstöður OECD um skattbyrði þessara tekjuhópa ásamt hámarksálagningu í tekjuskatti einstaklinga (þ.e. álagningu á hæstu tekjur). Reikningurinn miðast við barnlausa einstaklinga í þremur ofangreindum tekjuflokkum (dálkar 1-3).

Tafla 1. Skattbyrði ólíkra tekjuhópa og hámarksálagning launatekna árið 2009.

Lágar tekjur	Meðaltekjur	Hærri meðaltekjur	Hæsta álagning
Danmörk 38%	Belgía 42%	Belgía 49%	Svíþjóð 57%
Þýskaland 36%	Þýskaland 41%	Danmörk 49%	Belgía 54%
Belgía 34%	Danmörk 39%	Þýskaland 46%	Danmörk 52%
Ungverjaland 29%	Ungverjaland 38%	Holland 38%	Holland 52%
Holland 27%	Austurríki 33%	Austurríki 37%	Austurríki 50%
Austurríki 27%	Holland 32%	Finnland 36%	Japan 50%
Frakkland 26%	Ítalía 29%	Ítalía 36%	Finnland 49%
Noregur 26%	Noregur 29%	Noregur 36%	Frakkland 48%
Ítalía 25%	Finnland 29%	Svíþjóð 36%	Þýskaland 48%
Tyrkland 25%	Ísland 28%	Lúxemborg 35%	Ástralía 47%
Pólland 23%	Frakkland 28%	Frakkland 33%	Kanada 46%
Svíþjóð 23%	Tyrkland 27%	Ísland 33%	Ítalía 45%
Finnland 23%	Lúxemborg 26%	Írland 33%	Spánn 43%
Bretland 22%	Svíþjóð 25%	Grikkland 31%	Portúgal 42%
Ísland 22%	Bretland 25%	Tyrkland 31%	Sviss 42%
Grikkland 19%	Grikkland 25%	Portúgal 30%	Bandaríkin 42%
Lúxemborg 19%	Pólland 24%	Bregland 30%	Írland 41%
Bandaríkin 19%	Kanada 23%	Ungverjaland 29%	Grikkland 40%
Japan 19%	Bandaríkin 22%	Bandaríkin 29%	Noregur 40%
Sviss 18%	Portúgal 22%	Ástralía 28%	Bretland 40%
Kanada 18%	Tékkland 22%	Kanada 27%	Kórea 39%
Tékkland 18%	Ástralía 22%	Tékkland 26%	Lúxemborg 39%
Slóvakía 17%	Sviss 22%	Sviss 26%	Nýja Sjáland 38%
Portúgal 16%	Slóvakía 21%	Nýja Sjálans 25%	Ísland 37%
Ástralía 16%	Írland 21%	Pólland 25%	Ungverjal. 36%
Nýja Sjáland 16%	Japan 20%	Slóvakía 25%	Tyrkland 36%
Spánn 15%	Spánn 20%	Spánn 25%	Pólland 32%
Írland 14%	Nýja Sjáland 18%	Japan 24%	Mexíkó 28%
Kórea 9%	Kórea 12%	Kórea 15%	Slóvakía 19%
Mexíkó 0%	Mexíkó 5%	Mexíkó 13%	Tékkland 15%

Heimild: OECD, *Tax benefit model*. Sjá *Taxing Wages*. Tölurnar fyrir Ísland innihalda einnig 4% skyldaðar iðgjaldagreiðslur í lífeyrissjóði, eins og AGS mælir með að gert sé. Í hinum OECD-ríkjunum eru slík tryggingagjöld talin með beinum sköttum.

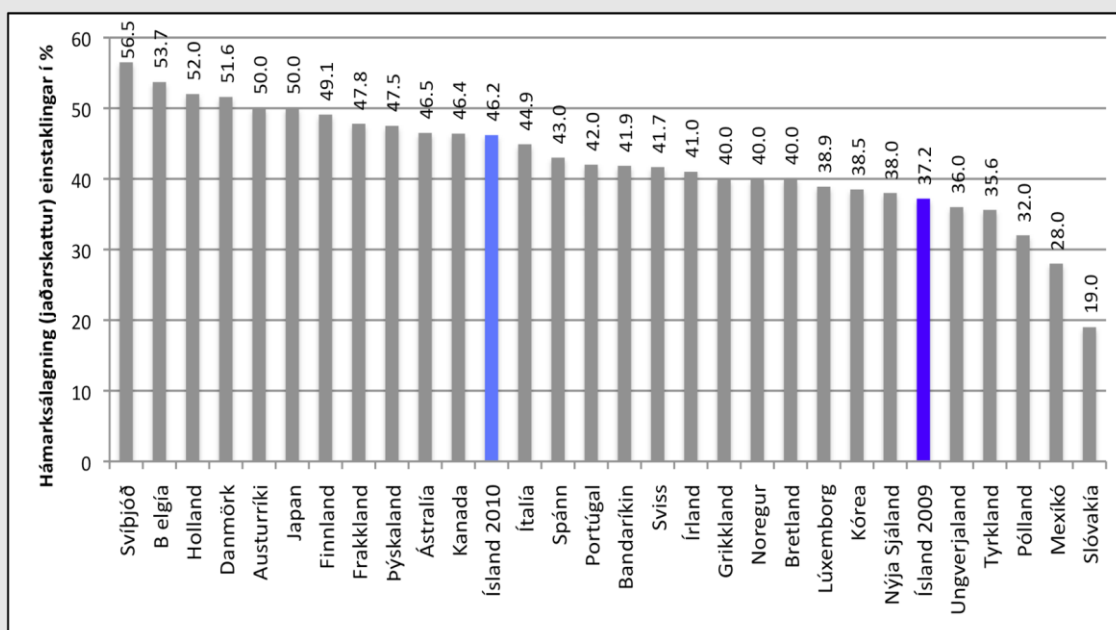
Af töflu 1 má sjá að mikill mismunur er á skattbyrði milli þjóðanna. Þannig er skattbyrði af lágum tekjum (sem eru rétt fyrir ofan fátæktarmörk) allt frá því að vera 0% í Mexíkó upp í 38% í Danmörku. Skattkerfi allra aðildarríkja OECD eru byggð upp með þeim hætti að skattbyrði eykst þegar tekjur hækka (ef frá er talið Ungverjaland, en þar lækkar skattbyrðin í hærri tekjuhópnum). Megin reglan er þó sú, að skattkerfi vestrænna ríkja leggja á stigvaxandi byrði með hækkingu tekjum. Flest OECD ríkin eru með fjölþrepaskatt, líkt og Ísland er nú.

Ef Ísland er borið saman við aðrar vestrænar þjóðir má segja að skattbyrði vegna beinna tekjuskatta einstaklinga hér sé á heildina litið yfir meðallagi þjóðanna, nema fyrir lágtekjuhópa og allra hæstu tekjuhópar, þ.e. þá sem hafa umtalsverðar fjármagnstekjur. Þeir hafa einnig

frekar lága skattbyrði á Íslandi í samanburði við OECD-ríkin. Einnig er athyglisvert að skattbyrði virðist vaxa hraðar hér en í hinum löndunum þegar tekjur fara úr lágum yfir í meðaltekjur. Fyrir hrun var skattbyrði lágtekjuhópa á Íslandi hins vegar meiri en nú er. Samkvæmt þessu mætti segja að hlífa þurfi meðaltekjufólki betur við skattbyrði en nú er.

Tekið skal fram að taflan sýnir skattbyrði fyrir árið 2009 en á árinu 2010 var skattbyrði hækkuð enn meira fyrir meðal og hærri tekjuhópa (en ekki lágtekjuhópa) og því kann staða Íslands að breytast í samanburði fyrir 2010, þegar gögn verða tilbúin fyrir það ár. Hins vegar má einnig vænta skattahækkana hjá öðrum OECD þjóðum 2010 og 2011 svo það er ekki augljóst hvernig staða Íslands breytist í samanburðinum. Gögnin sýna þó vel áhrif kreppunnar og stjórnarstefnunnar á skattbyrði einstaklinga eftir að út í kreppuna var komið, en árið 2009 varð samdráttur þjóðarframleiðslu mestur og fjárhagur hins opinbera erfiðastur.

Á mynd 2 má sjá hæstu jaðarálagningu launatekjuskatts. Jaðarskatturinn sýnir hve mikið af hæstu tekjum skattgreiðandans rennur til hins opinbera, þ.e. þegar tekjurnar eru komnar upp fyrir mörk efsta álagningarþrepsins. Myndin sýnir gögn um það fyrir árið 2009 en tölum fyrir árið 2010 er bætt við í tilfelli Íslands. Á myndinni má sjá að hæsta jaðarálagning hækkaði hér talsvert milli árana og fór úr því að vera með þeim lægri upp í að vera nokkuð fyrir ofan miðju OECD ríkjanna.



Mynd 2. Hæsta jaðarálagning í tekjuskatti einstaklinga árið 2009, auk 2010 fyrir Ísland.

Þegar allt er saman tekið, má segja að raunveruleg heildarskattbyrðin á Íslandi sé furðu lág, sem hlutfall af landsframleiðslu, eftir skattahækkunirnar sem innleiddar voru vegna kreppunnar árið 2009. Rýrnun skattstofna í kreppunni á sinn þátt í því. Þrátt fyrir hækkun beinna skatta er skattbyrði lágtekjufólks (sem lækkaði) rétt í meðallagi OECD-ríkjanna, en skattbyrði meðaltekjufólks er svipuð og í Finnlandi og Noregi. Jaðarálagning í tekjuskatti einstaklinga var mjög lág árið 2009 en hækkaði talsvert 2010. Hún er nú hærri en í Noregi en lægri en í Danmörku, Svíþjóð og Finnlandi.

Heimildir: OECD Tax Database; einnig eftirtaldar árlegar skýrslur fyrir aðildarríkin: OECD- Revenue statistics; OECD-Taxing Wages; OECD-Benefits and Wages.

Frekari upplýsingar veita höfundar, netfang olafsson@hi.is og ask7@hi.is.